

A romantika „génusza” című fejezet írásaiban is egymástól távol eső korszakok szerzői és alkotási vetülnek egymásra: az első két tanulmányban Vörösmarty Mihály *Liszt Ferenc*hez című művét és Szilágyi Domonkos *Apokrif Vörösmarty-kéziratát*, valamint Jókai Mór történelmi regényeit és Háty János *Dzsigerdilenjét* veti össze a szerző. A továbbiakban Mészöly Miklós *Sutting ezredes tündöklése* című írása kerül érdeklődésének középpontjába, melyet a 19. századi elbeszéléshagyományhoz közelít, *Képi hidak, nyelvi hidak* című írásában pedig Háty János novelláin keresztül szűri át az anekdota műfaját. Az utolsó írásban Spiró György *Messiások* című regényét és Kemény Zsigmond *Rajongókját* kapcsolja össze, mindvégig szemléltetve: az újraírás és újraalkotás, lebontva a rögzült értelmezési kereteket, újszerű interpretációs lehetőségeket teremthet, ami által gazdagodhat a recepciótörténet: régi és új korok művei egyaránt modern megvilágításba kerülnek.

A kötet felépítése logikus és gyakorlatias: az egyes tanulmányok után a szerző

rendre feltünteteti az irodalomjegyzéket, az utolsó oldalakon válogatott bibliográfiát közöl, segítséget nyújtva a további vizsgáldásokhoz, míg a könyv második része a tárgyalt művekből vett szemelvényeket, verseket, novellákat és regényrészleteket tartalmaz. E megoldás rendkívül egyszerűvé és kényelmessé teszi az egyes témákba való legteljesebb belemélyedést. A kötet – az előbbieken kifejtett érdemeit tekintve – hasznos és motiváló segítsége lehet egyetemi hallgatóknak, oktatóknak, kutatóknak egyaránt.

Bence Erika (2012): *Arachné szőnyege – A magyar irodalom alakulástörténeti szövevénye a XVIII. század végétől napjainkig*. Újvidéki Egyetem Bölcsész tudományi Kar – Vajdasági Magyar Felsőoktatási Kollégium, Újvidék.

Szollár Anna

Újvidéki Egyetem BTK, hallgató

Levélben értesítsen engem!

A Göttingische Gelehrte Anzeige 1803. 67. számában recenzió jelent meg Czenk in Ungern címmel. A recenzió szerzője August Schlözer professzor, a kelet-európai történelem és politika szakértője volt. A recenzált könyv pedig a három kötetes Catalogus Bibliothecae Hungaricae Francisci com. Széchényi, mely magyar szerzők és a magyarok dolgaival foglalkozó művek (Hungariam et Hungaros) katalógusát adja. Az első 2 kötet Sopronban jelent meg 1799-ben, a 3. kötet, az Index, Pesten 1800-ban. Schlözer melegen méltatta a könyv érdemeit: „So hat die Ungrische Nation zu einem so vollständigen Apparatu litterario Hoffnung, dessen gleichen sich wenig andere Nationen zu rühmen haben.”

Gróf Széchényi Ferenc a háromkötetes katalógusban közzétett 7000 kötetnyi hungarica-gyűjteményét 1802. november 15-én a magyar nemzet-

nek ajándékozta. A saját költségén kinyomtatott katalógust pedig szétküldte Magyarországon és Európában, hogy a művelt világot tájékoztassa a magyarság kulturá-

lis értékeiről, valamint arról, hogy 1802. december 10-én megnyitotta kapuit az általa alapított országos nyilvános könyvtár. A ma Széchényi nevét viselő könyvtár törzsgyűjteménye a Magyarország mindenkor területén 1712-től és a külföldön 1601-től kiadott magyar vonatkozású könyveket öleli fel, azóta már 4 millió kötetre gyarapodott. Ezt egészíti ki a hírlapok és folyóiratok 400 000 évfolyamának gyűjteménye, 800 őnyomtatvány, 13 000 16. századi és 8500 17. századi nyomtatvány és a kézírattár majd' másfélmillió dokumentuma.

A kézírattári dokumentumok között található az a mintegy 700, 1803–1805-ből származó, eddig nagyrészt publikálatlan levél, melyben köszönetet mondanak Széchényinek az ajándékba küldött katalógusért. Ez az aktacsomag igen becses, hiszen a köszöntő leveleket az európai és a magyar tudományos, kulturális élet kiemelkedő alakjai írták, Széchényi kérésére. Nem a hála iránti vágy, hanem ismételtén a gyűjtőszemély vezette a gróft: „Cuperem enim Virorum de Re Literaria Patriae nostrae Charissimae, praeclare hac mea aetate Meritorum Chirographa in unum volumen collecta, in eandem Bibliothecam reponere.” („Szeretném ugyanis a drága hazánk tudományos életében az én időmben kiváló érdemet szerzett férfiak kezének írását egy kötetbe gyűjtve a könyvtárban elhelyezni.”) „Egy ívrét papíron, saját kezű, tetszés szerinti nyelven írt rövid levélben értesítsen engem” – szöveg Széchényi kérése.

Levélben értesítsen engem – ez a címe a könyvtáralapítás 210. évfordulójára megjelent impozáns kötetnek is, melyet az Országos Széchényi Könyvtár két munkatársa, Deák Eszter és Zvara Edina szakértő alaposággal állított össze. Az ofszet papírra nyomott, illusztrációkban gazdag kötet kiállításában művészeti albumra emlékeztet, tartalmát tekintve pedig forrásközlés, addig publikálatlan 19. század eleji autográfok gyűjteménye. Nem véletlen, hogy 2013-ban Magyarországon elnyerte a legszebb kiállítású, legértékesebb könyvnek járó díjat.

A könyv 280 oldalon 4 nagyobb fejezetből épül fel. A bevezető tanulmány – „*Ritka és gazdag gyűjteményét a hazának ajándékozta*” – Széchényi életútjával ismerteti meg: hogyan lett a szabadkőműves és felvilágosult ifjú főúrból törvényszerűen jozefinista, és magyarként miként pártolt el II. Józseftől, látva annak abszolutista, birodalomegyesítő céljaiban a magyar nemzeti érdekek és törekvések elnyomását. Széchényit 1786–87-ben tett európai körútja győzte meg valódi feladatáról: a magyarokkal szembeni nyugati előítéletek legyőzése csak a magyar kultúra értékeinek felmutatásával lehetséges. Ehhez pedig össze kell gyűjteni a meglévő eredményeket és támogatni kell a magyarországi literátorokat. A mecénás Széchényi pénzt, munkát, lehetőségeket kínált a kor szellemi munkásainak, a kultúra iránt elkötelezett gróf pedig gyűjteni és rendszerezni kezdte a hungarica irodalmat. Az elkészült katalógus szétküldésével a célja az volt, hogy hírt adjon a magyar nemzeti könyvtár megalapításáról, és hogy a nagyobb európai könyvtárakban ott álljon – ha nem is a könyv maga, de legalább egy összefoglaló katalógus a magyar vonatkozású kiadványokról.

A kötet végén található névjegyzék betűrendbe szedve 553 személyt és 115 intézményt sorol fel a megajándékozottak között. Kapott a katalógusból többek között a jénai, drezdai, berlini, hallei, oxfordi és prágai egyetem. Göttingenbe, ahol Széchényi 1786-ban megfordult, és az egyetem könyvtárát példaértékűnek találta, 5 példányt küldött: a könyvtárnak és a Tudós Társaságnak, Grellmann-nak, tisztelete jeléül pedig Heynének és nem titkolt céllal Schlözernek, aki magyar kérdésekben szakértőnek számított. A katalógust megkapta a király, a főhercegek és a bécsi udvar minden jelentősebb politikusa. A magyarországi címzetek listáját vallásra, rangra és nemzetiségre való tekintet nélkül állították össze: írók, tudósok, akik műveikkel szerepeltek a katalógusban, természetesen kaptak belőle. Kaptak azok a közéleti szereplők is, akik rangjuknál fogva a magyar kultúra potenciális támo-

gatóivá válhattak vagy a magyar művelődés ügyében propagandát fejthettek ki. Kaptak a városok, a megyék, az egyházi és kulturális intézmények, a Magyar Királyság területén élő nemzetiségek – horvátok, szerbek, szlovákok, románok – képviselői is. A névjegyzék átfogó körképet fest a kor kulturális és szellemi állapotáról: szociológiai felmérés tárgya is lehetne.

A kötet 2. fejezete válogatást ad a magyar vagy magyarra fordított válaszlevelekből, a 3. fejezet az idegen nyelvű levelek közül emel ki néhány érdekeseit: VII. Pius pápa vagy éppen a német Nicolai, Heyne, Schlözer latin nyelvű sorait, német, cseh, szerb nyelvű válaszlevelet, minden esetben megjelölve azok pontos levéltári lelhelyét. Sok esetben közlik a kéziratfotót, a levélíró arcképét, a 4. fejezetben pedig a levélírók rövid életrajzát olvashatjuk. A közzétett levelek terjedelme és stílusa változó. Van, aki versben üdvözli Széchényit, van, aki az alkalmat megragadva hosszan értekezik a magyarság kulturális felemelkedésének lehetőségeiről, van, aki saját gyűjteményét kínálja fel a könyvtár gyarapítására. A válaszlevelek a leghitelesebb korabeli méltatását adják Széchényi Ferenc hazafias tettének, többen Mátyás királyhoz hasonlítják, a könyvtáralapítást pedig a Bibliotheca Corviniana folytatásaként értékelik, amely Magyarországot ismét Európa kulturális vérkeringésébe kapcsolhatja. A magyarországi köszöntőlevelek a társadalmi közvé-

leményt és a hungarus-tudatot is tükrözik: a könyvtár az e hazában élő összes nép közös szellemi tulajdona.

Hiányt pótló munkát tartunk a kezünkben, hiszen a katalógusra küldött köszöntőlevelek nem kaptak eddig publicitást, a katalógus saját korában kifejtett hatását pedig az idő elhomályosította. A kötet tudományos értékét a forrásközlésen túl a hatalmas jegyzetapparátus, esztétikai értékét pedig az illusztrációk gazdagsága növeli.

Schlözer annak idején a katalógus hiányosságát abban látta, hogy a magyar nyelvű címekhez nem közölt fordítást. Ennek a szép kiállítású kötetnek is ez lehet német szemmel nézve a hiányossága. Talán az, hogy az idegen nyelven írott köszöntőlevelek mellett a kötet végén német nyelvű összefoglaló is található, segíthet valamennyit, hogy ne csak a magyar olvasóközönség élvezhesse a kiadványt.

Deák Eszter és Zvara Edina (2012): *Levélben értesítsen engem! Kortársak Széchényi Ferenc könyvtáralapításáról*. OSZK–Kossuth, Budapest. 279 o.

Rab Irén

Georg-August-Universität Göttingen